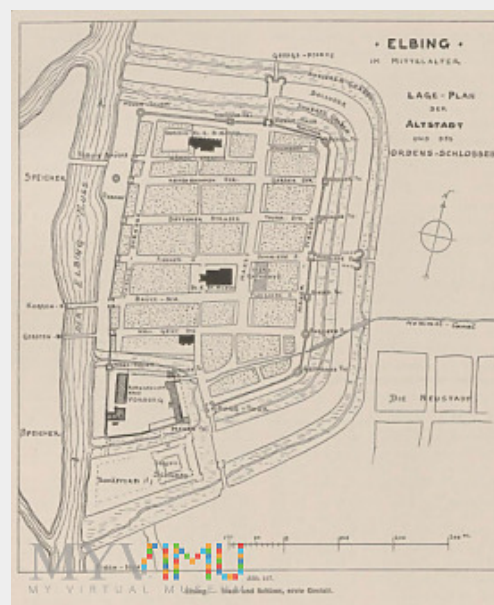
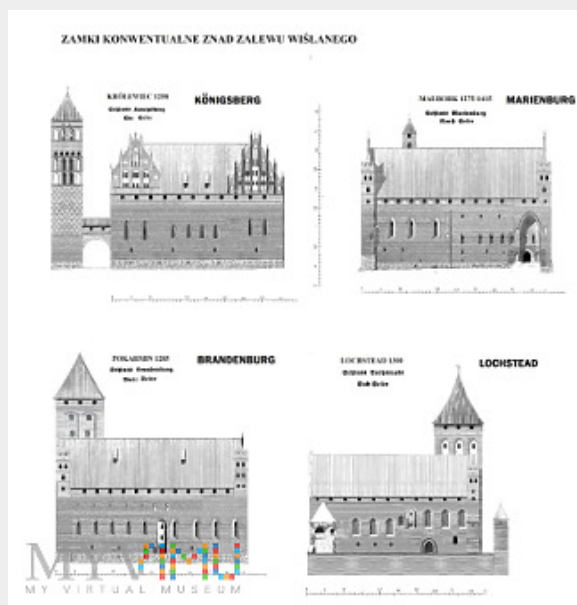

Zamki znad Zalewu Wiślanego. Elbląg

Kolekcja: Zamki Krzyżackie rysunki

Muzeum: Muzeum Orłosa

Właściciel: orlos52

Miejsce pochodzenia: Polska

Stan eksponatu: Bardzo dobry

Opis: Pierwsze kasztel na planie czworokąta powstały jako zamki znad Zalewu Wiślanego drugiej połowie XIII w. Grupę zamków znad Zalewu Wiślanego wyróżnił jako pierwszy niemiecki badacz architektury krzyżackiej Bernard Schmidt. Wszystkie one oprócz lokalizacji miały wiele wspólnych cech takich jak: rzut na bazie czworokąta, ustawienie trzech głównych skrzydeł pod kątem prostym, dekoracje przy użyciu cegły glazurowanej, różnego rodzaju fryzy literowe, jednak najistotniejszą ich cechą wspólną była trójskrzydłowość domu konwentualnego. Później przekształcono je wszystkie w budowlę czteroskrzydłową, ale pierwotnie takich planów nie było. Były to domy konwentualne w Malborku, Pokarminie, Królewcu, Lochstedt i poniekąd w Elblągu, choć ten ostatni nie miał zachowanych wszystkich kątów prostych, co wynikało z tego, iż plan jego założenia powstał z nich wszystkich najwcześniej. Istotną cechą wspólną ich wszystkich, były wykonane z bardzo wysokim kunsztem artystycznym portale, zdobione właśnie glazurowanymi ceglami i licznymi motywami figuralnymi. Oczywiście jedyny w pełni zachowany taki portal posiada kasztel malborski, ale wykopaliska i pozyskane artefakty oraz przedwojenne zdjęcia i opisy wskazują, że w innych budowlach były one również wspaniałe. Zaczęto też na większą skalę stosować cegłę zendrówkę wypalaną na czarno tworząc z początku ściany jakby nakrapiane, co miało w jakiś sposób urozmaicić ich monotonną surową ceglana fakturę. Powszechnie stosowano też wypełnione tynkiem blendy, czyli ślepe pionowe wgłębienia w ścianach zakończone łukami, czy też poziome wgłębienia wypełnione wmurowywanymi kształtkami z cegły układanymi we wzory np. koniczynę, czy lilie. Do końca XIII wieku, gdy surowe reguły zakonne były skrupulatnie przestrzegane układ trójskrzydłowy zamków był wystarczający i dopiero w wieku następnym, gdy następowało sukcesywne poluzowywanie tego reżimu, zaistniała potrzeba wyposażania ich w nowe pomieszczenia użytkowe. Powstawały wtedy przede wszystkim osobne mieszkania dla komturów, większe kuchnie, zbrojownie i pomieszczenia dla gości zakonu, którzy licznie przybywali by uczestniczyć w krucjatach. Zwiększały swoją powierzchnie magazyny żywności i co za tym idzie trunków w postaci win i miodów, bo braciszkanie folgowali sobie coraz bardziej ochoczo. Do dnia dzisiejszego przetrwał tylko jeden z tych zamków stołeczny Malbork, ale to już całkiem inna historia. Najstarszym i najważniejszym zamkiem z tej grupy był budowany od

1246 roku Elbląg (schloss Elbing). Nie dość, że najprawdopodobniej największy był dom główny (78x65m), to w wieku XIII najobszerniejsze było całe założenie zamkowe. Zamek do 1309 roku był siedzibą mistrza krajowego, co czyniło go centralnym ośrodkiem władzy w nowopowstałym państwie zakonnym w Prusach. Po ustanowieniu Malborka siedziba Wielkiego Mistrza zakonu, czyli de facto stolicą państwa, komtur elbląski dzierżył funkcję Wielkiego Szpitalnika, czyli jakby to dzisiaj określono ministra zdrowia. Tam też musiała się mieścić główna infirmeria zakonu (szpital centralny), mimo że, Wielką Infirmerię mamy w zamku malborskim. Podczas trwania wielkiego powstania w Prusach, które wywołało Wojnę Trzynastoletnią Elbląski zamek został rozebrany przez zbuntowanych mieszczan, z tej samej przyczyny, co zamki w Toruniu, Gdańsku, Bartoszycach czy Grabinach. Badania archeologiczne prowadzono przed 1945 rokiem przez Niemców, a także w latach 1976-1985, pozwoliły odtworzyć budowlę w ogólnych zarysach, ale nie były na tyle kompleksowe aby pozwoliły na pełną rekonstrukcję zamku. Wiadomo, że główny dom konwentu był czteroskrzydłowy, poszczególne skrzydła ustawiono wobec siebie pod różnymi kątami, czyli rzut budynku nie był prostopadłością. Nie stwierdzono, czy posiadał bergfried. Na pewno posiadał kościół zamkowy, bogato zdobiony i wyposażony. Z wykopanych artefaktów, wynika, że portal prowadzący do kościoła zamkowego, był bogato zdobiony, podobnie jak w Malborku, czy Lochstedt, z wykorzystaniem technik glazurowania różnymi kolorowymi elementami ceramicznymi. Do budowy sklepień, czy otworów okiennych zastosowano specjalnie kształtowanych ręcznie cegieł o wyrafinowanych wzorach. Zamek był czteroczęściowy, z trzema przedzamczami: północnym, zachodnim i południowym. Wjazd prawdopodobnie znajdował się od strony przedzamcza północnego. Do dnia dzisiejszego z elbląskiej warowni zachował się jeden większy budynek, dwie sklepione piwnice i relikty bramy na przedzamczu północnym. Elewacje z wykorzystaniem rysunków C. Steinbrechta Plan Elbląga wg. C. Steinbrechta Plan zamku wg. T. Torbusa